

STĀSTS:	STĀSTS PAR PLITVICES EZERIEM
VALSTS:	Horvātija
VECUMS:	9 -12
MATERIĀLI:	Pildspalvas Baltas papīra lapas
MĀCĪBU MĒRĶI:	Aprakstiet stāsta varoņus, lai noskaidrotu viņu motivāciju, izmantojot kritisko domāšanu. Izveidojiet stāstu un tā varoņus, lai stimulētu un rosinātu radošu domāšanu.
METODES:	Sokrāta dialoga metodes Radošā rakstīšana
AUTORI:	NVO Mazā filozofija

STĀSTS PAR PLITVICES EZERIEM

Tā bija lieliska un karsta vasaras diena. Noslēpumains klusums valdīja mežos. Pat meža putni meklēja pakrēslī un patvērumu no svelmainā karstuma. Debesīs nemanīja neviena paša mākoņa, nebija ne miņas, ka varētu nākt maiga vēja pūsma, kas atdzesētu gaisu. Saule stāvēja augstu virs galvas, izdedzinot tumšo zemi, gluži kā skūpstīdama to. Nedēļām ilgi mokošs karstums spīdzināja laukus un kalnus. Cilvēki un dzīvnieki, pļavas un dārzi, itin visi kāroja pēc svaiga gaisa malka un kaut neliela lietus, kas sniegtu atvieglojumu. Pat „Melnā upe”, kas agrāk urdzēja caur stāvajām klintīm, kļuva sausa. Šur un tur akmeņu iedobumos bija palikuši tikai dažī ūdens pilieni, kurus rosīgi meklēja mazie putni, ļoti vēlēdamies dzesēt savas slāpju mocītās rīklītes. Ezermalas zāle, kura kādreiz auga tik sulīga un iepriecināja ceļotājus ar savām maigo, zaļo krāsu, nupat arī grasījās novīst.

Cilvēki nāca no tālienes, lai apmeklētu šo vietu, jo viņi zināja, ka pie "Melnās upes" varēs atrast ūdeni un veldzi. Viņi lūdzās, kaut nāktu rāms lietutiņš, bet viņu lūgšanas palika bez atbildes. Jau tik ilgu laiku debesis liedza viņiem žēlastību, neskatoties uz viņu nopietnajām lūgšanām.

Bet pēkšņi viņi no ielejas dzirdēja atskanam trompešu un tauru skaņas. Pavēršot acis uz burvīgās mūzikas pusi, viņi ieraudzīja skaistu sievieti soļojam pa izžuvušo upes gultni. Viņa valkāja melnu tērpu; viņai galvā bija kronis un rokā scepteris. Viņai sekoja lielisku pavadoņu svīta. Raudzīdamās uz mežiem klātajiem kalniem un ielejām, kuras sniedza vēsu paēnu, un apbrīnodama skaisto ainavu, gaišmatainā kundze vērsās pie saviem galminiekiem, teikdama:

- "Šeit mēs uzbūvēsim savu pili."

To dzirdot, cilvēki pēkšņi atdzīvojās, tie sāka godbijīgi un priecīgi sveikt sievieti, saukdami:

- "Lai Dievs svētī Melno karalieni!"

Un, protams, tā bija Melnā karaliene. No Kapelas kalnu grēdām līdz Velebitam, no Unas upes līdz pat pelēkajai jūrai katrs bērns bija dzirdējis par Melno karalieni un viņas labo sirdi. Kur viņa dzīvoja, tur uzplauka prieks un laime; lai arī kur tā spēra kāju, nabadzība un ciešanas nebija pazīstamas. Kopš seniem laikiem cilvēki Likas un Krbavas apkaimē zināja par Karalieni. Veci sirmgalvjī bieži mēdza stāstīt par viņas laipnību un brīnumdarītājas spējām. Viņa bija nabadzīgo aizstāve; viņa sodīja vardarbību un netaisnību. No savas pasakainās pils Velebita kalna gālēs viņa dažreiz mēdza nokāpt līdz Likas un Gackas ieleju krāšņajiem līdzenumiem, aizkustinot cilvēkus ar savu laipnību un dāvājot viņiem laimi.

- "Dodiet mums kaut mazliet ūdens, ak cienījamā karaliene,"- cilvēki lūdzās. -"Lūdzu, dodiet mums ūdeni, mēs un mūsu mājlopi mirst no slāpēm, jo sausums ir izpostījis mūsu laukus un pļavas!"

- "Mani dārgie ļaudis! Es apbalvošu jūsu paklausību un uzticību un sagādāšu jums lielu daudzumu ūdens. Šajā pašā brīdī te uzradīsies trīspadsmit ezeri, pilni ar zeltainām zivīm, kļūstot par šīs apkārtnes lepnumu un prieku."

Pēc Karalienes pavēles cilvēki ātri uzcēla valni visapkārt Melnās upes iztekas avotam. Drīz vien tumši mākoņi pārklāja debesis. Vienlaicīgi ar pērkonu un zibeni sāka gāzt stiprs lietus, nesot dzīvību cilvēkiem un dzīvniekiem, visiem laukiem un pļavām. Visu nakti nemitīgi lija lietus un ūdens līmenis turpināja celties.

Tuvojoties rītausmai, iesākās stipra vētra, kas aizdenāja projām mākoņus, tā ka, saulei lecot, debesis bija pilnīgi skaidras un bez neviena mākoņa. Saules zeltītie stari izgaismoja visu apkārtni, liksmi mirguļojot uz zaļajām kalnu virsotnēm un jauki atspīdot uz gludās ezera virsmas - šis ezers bija izveidojies Melnās upes gultnē. Tuvumā esošie meži lepojās ar svaigu zaļumu, un putni priecīgi dziedāja slaidu egļu un gadsimtiem vecu ozolu zaros.

Līdzīga sārtai rītausmai, jaunā ezera krastā parādījās skaistā karaliene un uzrunāja šeit sapulcējušos cilvēkus, kuri nāca pārliecināties par šo pārsteidzošo brīnumu:

- "Mani ļaudis! Jūsu lūgšanas ir atbildētas, un tagad jums būs pirmais ezers, kuru jūs sauksiet par lūgšanu ezeru - *Proščansko jezero*."

Čaklas rokas pa vienam vien nesa augšā kalnā akmeņus, un pavisam drīz cilvēki uzbūvēja iespaidīgu karalienes pili. Ikviens staroja aiz laimes, un fejai līdzīgā "Melnā karaliene" bija nomodā par radušos ainavu, izjūtot patiesu prieku par Plitvices ezeriem.

* * *

Un tā pagāja daudzas dienas. Stāsts par Plitvices ezeriem un „Melno karalieni” gāja no mutes mutē, bet neviens nekad vairs netika viņu redzējis. Lielas bēdas pārņēma cilvēkus, jo izplatījās ziņas, ka viņa esot mirusi. Pamazām pils pie Kozjaka ezera sagruva, un ļaudis runāja, ka karaliene esot pārcēlusies uz savu pasakaino pazemes mītņi, kaut kur Galovaca un augšējā Okrugļaka ezera tuvumā. Cilvēki devās svētceļojumos uz šīm vietām, aicinot karalieni parādīties vai vismaz dot zīmi, ka viņa joprojām ir dzīva. Kādu dienu no Galovaca ezera dziļumiem bija dzirdama jauka mūzika. Pēkšņi ezera ūdeņi augstu uzbangoja ar šalcošu troksni un pārpludināja alu.

Cilvēki saprata, ko nozīmē šāda šalcoša skaņa: tā bija zīme, ka Karaliene ir dzīva. Kopš tā laika cilvēki ir sākuši pielūgt šo ūdenskritumu.

Kādreiz lielas briesmas apdraudēja visu apvidu. Izcēlās briesmīgs viesulis, sākdam lauzt kokus un izkustināt akmeņus. Stipra lietus izraisītas, no kalniem plūda veselas straumes, nesdamas tumši pelēko ūdeni uz ezeriem. Tā bija gluži kā pastarās tiesas diena. Nāves bailēs cilvēki atkal vērsās pēc palīdzības pie savas labās mātes, Melnās karalienes.

- "Ak, laipnā Karaliene, dāvā mums savu aizsardzību un lūdz Dievu par mums grēciniekiem!"

Zibens šautra pārskrēja visām debesīm.

Noslēpumaina gaisma sāka spīdēt pār Galovaca ūdenskritumu, un visas tautas godātā karaliene pēkšņi parādījās pie alas. Viņas seja izstaroja daiļumu un cieņu, un viņas acīs atmirdzēja cēlums un labvēlība; viņa bija īsta karaliene. Cilvēki krita uz ceļiem, it kā viņa būtu svētā, un Karaliene ierunājās maigā balsī:

- "Ļaudis, saglabājiet ticību Dievam un savai Karalienei. Jūs esat krietni, gatavi ziedoties, paklausīgi un neatlaidīgi. Tomēr pienāks laiks, kad jūsu neatlaidība tiks iedragāta. Bet jūs vienalga nedrīkstat padoties, jums jāsavaglabā uzticība Dievam. Es būšu par jums nomodā, es lūgšos par jums."

- "Ak laipnā Karaliene! Kad gan jūs atkal atgriezīsieties mūsu pusē?"- jautāja ļaudis.

- "Es atgriezīšos, - Karaliene atbildēja, - bet pirms manas atnākšanas jūs gaida lieli pārbaudījumi. Kā ticīgi cilvēki, kas ir uzticīgi šai valstij un šai karaliskajai dzimtai, jūs ilgu laiku aizstāvēsiet kristietību, nežēlodami asinis sava valdnieka un dzimtenes labā. Jūs šeit izcīnīsiet smagas kaujas, cenšoties saglabāt savu brīvību un savu ticību. Bet neraugoties uz visur valdošo ļaunumu, jūsu uzticība un pašāvība paliks nesatricināma. Tajā brīdī, kad kā prieka simbols no Velebita, Plješivica, Kika kalna un citām klinšu virsotnēm augšup vīsiēs ugunsķuru liesmas, jūs zināsiēs, ka es tuvojos jums. Es atgriezīšos! Par manu ierašanos dos ziņu arī dūmi no kāda tvaikoņa Kozjaka ezera ūdeņos. Un tad, mana tauta, gaišāķas nāķotnes saule apspīdēs jūs. Nekad vairs jūsu vēsās birzis, sapņainās ielejas un skaistie Plitvices ezeri neķutīs izmisumu. Jūsū Karaliene atnāķs, mani dārgie ļaudis, viņa dzīvos šeit, un augstdzimuši cilvēķi no visas pasaules viesosies pie viņas, lai redzētu viņu un apbrīnotu gan šīs valsts, gan Plitvices ezeru skaistākās vietas. Esiet uzticīgi un loķāli, mani ļaudis. Vienmēr atķerieties, ka es nāķšu, un kā piemiņas zīmi ņemiet šo maniem matiem līdzīgo zelta ziedu. Esiet nomodā par šo ziedu, mani ļaudis, un tas pasargās jūs no ļaunuma un atģadinās jums par savu Karalieni. Arģievu!"

* * *

Un to pateķusi, ķaraliene devās proķām, bet viņas vārdi atstāja nezūdošas pēdas cilvēķu sirdīs.

Zieds arī tika saglabāķts, tāķpēc tagad ikķviens par to zina. Daķi to sauc par vladislavķu, citi - par košņķaku, bet izģlītoti vīri to latīniski apzīmē ķā *Gentiana lutea* (dzeltenā ģenciāna).

Eķeriem ir ķaralienes piešķirtās dziedinošas spēķjas, un tādas pašas ir arī ķoranas upei, ķurā šie ezeri ietek.

Savās sirdīs cilvēķi joproķām cer redzēt savu ķaralieni un sveicināt viņu tūkstoš balsīs: "Esi sveicināķa, mūsu iemīķotā ķaraliene!"

No folkloras avotiem pierakstģjis H. Krapeķs

SEMINĀRS "SOLI PA SOLIM"

Jautājumi stāsta pārdomāšanai:

- Vai jums patika stāsts?
- Kādēļ?
- Ko jūs domājat par karalieni?
- Kādas spējas viņai piemīt?
- Kā jūs domājat, kāpēc viņa kādu laiku bija pazudusi?
- Kādas citas izvēles iespējas cilvēkiem bija nemierīgajos laikos?
- Kas notiktu, ja karaliene neparādītos?
- Kāpēc viņa ir pareģojusi par lielāku postu un ciešanām nākotnē, ja viņai ir vara turpmāko dzīvi padarīt labāku?
- Vai viņa pakļauj cilvēkus pārbaudei?
- Kādēļ?
- Ja cilvēki zaudētu ticību un pašāvību, vai viņa tiem palīdzētu?
- Vai tāpēc viņu var nosaukt par labu vai sliktu?
- Kādēļ?

Papildiniet stāstu, izmantojot savu iztēli:

Palūdziet bērņus atrast vietas stāstā, kurās trūkst apraksta un detaļu. Viņu uzdevums ir papildināt šīs vietas, izmantojot savu iztēli.

Palīdziet viņiem, uzdodot šādus jautājumus:

Kādus jūs iedomājaties Plitvices ezerus?

Vai jūs varat tos aprakstīt? (Piem., vai tur ir daudz ūdenskritumu, kas ved no viena ezera uz otru, kādi augi aug blakus ūdeņiem, vai apkārt ezeriem ir kādi augstāki pakalni vai kalni utt.)

Kur varētu atrasties karalienes pils?

Kā izskatās pils? (Vai tā ir liela, kādā krāsā ir tās mūri, kā izskatās pils sargi, vai pilij ir karogs ...)

Kā izskatās viņas svīta?

Ja viņai ir neparastas, maģiskas spējas un viņa dzīvo dabas tuvumā (un dažreiz arī pazemē), vai ir iespējams, ka viņas svītā/pavadoņos ir arī kādas mītiskas vai mistiskas radības un dzīvnieki?

Kādi tie ir?

Kā viņi izskatās?

Kādas ir viņu īpatnības?

Vai viņi arī palīdz cilvēkiem vai dažreiz tie rada nepatikšanas?

Par kādiem ienaidniekiem Karaliene pareģo stāsta beigās?

Kā viņi izskatās?

Vai tie ir cilvēki vai kādi savādāki radījumi?

Ko viņi vēlas izdarīt?

Pēc kopīgas diskusijas palūdziet, lai bērni uzraksta īsas piezīmes par savām domām un personāžiem, kuras viņiem radās, domājot par uzdotajiem jautājumiem.

Radošais uzdevums

Palūdziet, lai bērni uzraksta jaunu nodaļu stāstam par Melno karalieni, izmantojot atbildes un piezīmes no iepriekšējā vingrinājuma.

Stāstā ir jābūt arī šādiem elementiem:

1. Laika periods, kurā notiek stāsts: pēc Karalienes izteiktā pareģojuma.
2. Stāsta norises vieta: Karalienes pils.
3. Stāsta problēma: ir pazudis zieds, ko karaliene uzdāvināja cilvēkiem, lai viņi būtu drošībā.
4. Stāsta personāži: Viens mītisks radījums, viens lācis, kurš dzīvo blakus Plitvicas ezeriem, viens no ezeriem un jūs pats - rakstnieks (stāstā var būt arī vairāk varoņu, bet iepriekš minētie ir noteikti jāiesaista stāstā).

Stāsts var būt tik garš, cik bērni paši vēlas. Palīdziet viņiem konkretizēt viņu lomu stāstā un savu raksturojumu.

Piemēram, ja bērniem rodas grūtības, attēlojot un iesaistot ezeru stāstā, palūdziet viņiem iztēloties ezeru kā dzīvu būtni (antropomorfisms) - vai ezers spēj runāt, kāda izklausītos tā runa, kāda būtu tā personība, vai tas būtu vīrietis vai sieviete, vai ezers ir duļķains vai dzidrs, ko viņam/viņai nozīmē ezerā dzīvojošie dzīvnieki un radības...

Bērnu aprakstītajiem varoņiem stāstā var būt galvenā vai mazāk nozīmīga daļa.

Viņi var uzrakstīt stāstu no pirmās vai otrās personas viedokļa, kā tas viņiem būtu vieglāk, jo viņi paši arī ir daļa no stāsta.